

νο υποκείμενο στον αλγόριθμο, την ΑΙ, τη μηχανή. Η ανθρώπινη σκέψη και νόηση θεωρείται εκ των προτέρων υποδεέστερη. Ο κλασικός θετικισμός υποστήριζε μια μετάβαση από τα γεγονότα στην παρατήρηση, από εκεί στην επιστημονική μέθοδο και τελικά στην έγκυρη γνώση, που θα αξιοποιούσε και θα επέλεγε ο ίδιος ο άνθρωπος. Τώρα περνάμε σε ένα άλλο κομβικό στάδιο με την ΑΙ. Αν θέλουμε να πάμε λίγο βαθύτερα την κριτική μας, το θετικιστικό πνεύμα, ο επιστημονισμός και ο τεχνοκρατισμός παραμερίζουν την κατηγορία της **ποιότητας**, δεν βλέπουν την **αντίφαση** και τις **αντιθέσεις** ως κινητήριες δυνάμεις διαδικασιών, και βεβαίως δεν μπορούν να «μετρήσουν» το **άλμα** (το ποιοτικό άλμα), που είναι και η ουσία της **διαλεκτικής**. Γι’ αυτό έχει δίκιο ο Μπιτσάκης όταν κάνει λόγο για «θετικιστική παθητικότητα». Στην ουσία καταργείται και η **Δυνατότητα** της αλλαγής. Αλλά δεν μπορούμε να επεκταθούμε περισσότερο στο πλαίσιο του σημειώματος αυτού.

Μία ακόμα σφαίρα: ο οικονομισμός

Κλασικά, ο οικονομισμός χαρακτήριζε τον περιορισμό της πάλης γύρω από την οικονομική σφαίρα και θεωρούσε αποφασιστικό παράγοντα στην ανθρώπινη εξέλιξη την οικονομική πρόοδο. Στένευε τον ορίζοντα της πάλης ενάντια στον καπιταλισμό, που είναι ένα οικονομικό και πολιτικό σύστημα μαζί. Ιστορικά, έχει αποδειχθεί πως δεν αρκεί η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων για να οδηγήσει σε έναν ποιοτικό μετασχηματισμό των κοινωνιών που να καταργεί την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, τις σχέσεις ιδιοκτησίας, την αλλοτρίωση, την αστική εξουσία. Ο οικονομισμός εμφανίστηκε ως ένα ρεύμα μέσα στο εργατικό κίνημα που υπονόμεινε την πολιτική πάλη σε όλα τα πεδία του καπιταλιστικού συστήματος και ανήγαγε την παραγωγή και τις παραγωγικές δυνάμεις σε κινητήρια μηχανή της ιστορικής προόδου. Γρήγορα η τάση αυτή, και με την εξέλιξη του ίδιου του καπιταλισμού, αναβαθμίστηκε στον παραγωγικισμό, στον οικονομικό και τεχνολογικό ντετερμινισμό, με ολέθρια αποτελέσματα και έναν γενικό αποπροσανατολισμό του

εργατικού και απελευθερωτικού κινήματος. Στη συνέχεια η θεωρία των «παραγωγικών δυνάμεων» διακήρυξε την ουδετερότητά τους, και έτσι όλο το εργατικό και μαρξιστικό κίνημα ενσωματώθηκε στην ιδεολογία της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων του καπιταλισμού, που τάχα θα τις έθετε υπό κάποιον έλεγχο κάποια στιγμή. Δεν πρέπει να μας εκπλήσσει η προσχώρηση της αριστεράς και του ιστορικού κομμουνιστικού κινήματος στο ιδεολόγημα της ΕΤΕ και της ουδετερότητάς της, ούτε η υιοθέτηση της λογικής του κέρδους και του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων στις κοινωνίες της μετάβασης (δηλαδή κλασικών καπιταλιστικών κριτηρίων). Και διόλου δεν πέρασε από το μυαλό των θετικιστών της αριστεράς να ερμηνεύσουν την παλινόρθωση του καπιταλισμού και μέσα από τον παραγωγικισμό και τον «οικονομικό θετικισμό». Ο Κ. Μοσκόφ στο κείμενο που αναφέραμε («Ενάντια στον θετικισμό και τον οικονομισμό») τονίζει: «Θεμελιακό πρόβλημα του μαρξισμού σαν θεωρία του ανθρώπινου γίνεσθαι είναι το πρόβλημα της αλλοτρίωσης του ανθρώπου, της πρακτικής της απελευθέρωσής του από τις ταξικές δομές που τον συνθλίβουν, ταξικές δομές που αποτελούν την ιστορική εξέλιξη των φυσικών δομών στο σήμερα. Κεντρικό στο μαρξισμό, αλλά σε αυτό το στοιχείο παρατηρείται η μεγαλύτερη καθυστέρηση μεγάλου μέρους της σημερινής μαρξιστικής θεωρητικής πρακτικής». «Αιτία οι θετικιστικές επιδράσεις και ο οικονομισμός», και εντοπίζει μία «θετικιστική παρέκκλιση στην μαρξιστική σκέψη». Και προσθέτει: «Η ανάπτυξη του θετικισμού και του οικονομισμού στο εσωτερικό κάποιας μαρξιστικής σκέψης, εκφράζουν την επιρροή και την διείσδυση του καπιταλισμού στον διαλεκτικό και ιστορικό υλισμό». Ο δε Μπιτσάκης θα τονίσει πως «ο οικονομικός ντετερμινισμός εξαφανίζει τις δυνατότητες της ιστορικής κίνησης. Οι μάζες, από δημιουργοί της ιστορίας, μετατρέπονται σε παθητικά υποκείμενα μιας προκαθορισμένης πορείας, και τότε τίθεται το ερώτημα για τις δυνατότητες και για το νόημα της ανθρώπινης πράξης».

Η σχέση με τον σύγχρονο μεταπρατισμό
Και το ερώτημα: Τι σχέση έχουν όλα αυτά με το γενικότερο θέμα μας, δηλαδή τον εκσυγχρονισμό και μεταμορφώσιμο μεταπρατισμό; Θα έπρεπε να είναι προφανές. Αλλά δεν είναι, επειδή η σύγχυση είναι μεγάλη και η σιωπή γύρω από τη φιλοσοφία, τις ιδέες, τη θεωρία, τις ιδεολογίες, την ποιότητα, τη διαλεκτική έχει γίνει καθεστώς. Ο Κ. Μοσκόφ θέτει στο επίκεντρο έννοιες γύρω από την ποιότητα: Θεωρεί κεντρικό ζήτημα να απαλλαγούμε από την εθνική και κοινωνική μας αλλοτρίωση. Θεωρεί πως δομικό ποιοτικό στοιχείο του ελληνικού σχηματισμού είναι η ποιότητα της εξάρτησης. Θεωρεί πως υπάρχει επίδραση του θετικισμού και του οικονομισμού στον χώρο του μαρξισμού. Θεωρεί ότι αυτά τα δύο αποτελούν κεντρικές αιτίες για την καθυστέρηση του μαρξισμού. Και αυτά τα υποστηρίζει δέκα χρόνια πριν από την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Ερώτηση: Ποιος έδωσε τα τελευταία 30-40 χρόνια σημασία στο έργο του Κ. Μοσκόφ; Ποιος ανέδειξε τη σημαντική συνεισφορά του Ε. Μπιτσάκη στους τομείς της επιστήμης, στην πάλη του ενάντια στον θετικισμό, στην ηθική, το νόημα, τη φύση και την ουσία του ανθρώπου; Ποιοι έδωσαν την παραμικρή σημασία στην αληθειακή δύναμη της φιλοσοφίας και την ουσιαστική ανάγκη της για τις μάζες; Ελάχιστοι, ούτε καν μετρημένοι στα δάκτυλα των δύο χεριών. Αυτή είναι η αλήθεια. Αλλά πάμε λίγο παρακάτω. Σήμερα η κυρίαρχη αφήγηση για την Ελλάδα κινείται συχνά αντίστροφα: ΑΕΠ, επενδύσεις, εξαγωγές, τουριστικές αφίξεις, πιστοληπτική αξιολόγηση, απορρόφηση ευρωπαϊκών πόρων, μεγαβάτ ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, χιλιόμετρα αυτοκινητοδρόμων, λιμάνια, logistics. Η χώρα εμφανίζεται ως ένα σύνολο μετρήσιμων επιδόσεων. Η ελληνική ιθύνουσα τάξη έχει επιδείξει ιστορικά μεγάλη ικανότητα προσαρμογής στις εκάστοτε διεθνείς απαιτήσεις. Αυτή η προσαρμοστικότητα μπορεί όμως να εμφανίζεται ως εθνική στρατηγική. Το ερώτημα «πού θέλουμε να πάει η χώρα;» αντικαθίσταται από το «πού

υπάρχουν ευκαιρίες;». Τι ζητούν οι αγορές; Πού κατευθύνονται οι επενδύσεις; Ποιες είναι οι νέες ευρωπαϊκές προτεραιότητες; Πού κινούνται οι μεγάλες γεωπολιτικές και οικονομικές ροές;

Ο μεταπρατισμός είναι και τρόπος σκέψης, ζωής και εσωτερίκευσης
Ο μεταπρατισμός παράγει και έναν τρόπο σκέψης. Η έννοια του μεταπρατικού χώρου δεν είναι απλά μια οικονομική κατηγορία, ούτε μόνο ένας τρόπος οικονομικής λειτουργίας. Ως τρόπος σκέψης οδηγεί στο να αποδέχεσαι ως πρόοδο την προσαρμογή της χώρας σε δυνάμεις και ροές που δεν ελέγχει καθόλου. Την προσαρμογή ως τον μόνο ρεαλισμό απέναντι σε αυτό που ήδη υπάρχει, που ακυρώνει τον Τόπο και το Μέλλον. Την υποταγή στους σημερινούς συσχετισμούς και την κατάργηση της ελπίδας ενός καλύτερου παρόντος και μέλλοντος. Να παρακολουθούμε τη μετατροπή της χώρας σε χώρο και την υπόκλιση στις ιαχές της ιθύνουσας τάξης για επενδυτικές ευκαιρίες, δείκτες, ροές, αποδόσεις και κόμβους. Να νιώθουμε το Υπαρξιακό Πρόβλημα, το τι χάνεται, και να μας κοροϊδεύουν επειδή αυτό που χάνεται δεν εμφανίζεται αμέσως στους δείκτες. Η δημογραφική αποψίλωση, η απώλεια παραγωγικής γνώσης, η ερήμωση περιοχών, η αποδιάρθρωση κοινοτήτων, η εξάρτηση από ξένα κέντρα αποφάσεων, η αποδυνάμωση της συλλογικής ζωής, η αδυναμία μιας κοινωνίας να φανταστεί ένα διαφορετικό μέλλον, μπορούν να καταγραφούν εν μέρει με αριθμούς. Μιλάμε όμως για την **ποιότητα** μιας κοινωνίας και ενός Τόπου και, σε ένα βαθύτερο επίπεδο, για **το νόημα της συλλογικής μας, εθνικής και κοινωνικής, ύπαρξης**. Εδώ συναντώνται ο θετικισμός, ο μεταπρατισμός και η αλλοτρίωση. Ο θετικιστικός, οικονομιστικός και τεχνοκρατικός τρόπος σκέψης λειτουργεί ως ιδεολογική νομιμοποίηση και ως μηχανισμός αναπαραγωγής του σύγχρονου μεταπρατισμού.

** «Η ξεχασμένη εξάρτηση και το Υπαρξιακό Πρόβλημα της Ελλάδας» (φύλλο 790).*

 δρόμος ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	της Αριστεράς ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΕΝΟΤΗΤΑ αστική μη κερδοσκοπική εταιρία	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Τάσος Βαρούνης, Παύλος Δερμενάκης, Κώστας Δημητριάδης, Στέλιος Ελληνιάδης, Ρούλα Μουτσέλου, Βασίλης Ξυδιάς, Σπύρος Παναγιώτου, Γιώργος Παπαϊωάννου, Μιχάλης Σιάχος, Ερρίκος Φινάλης	Αποστολόπουλος, Κώστας Βενιζέλος, Νίκος Γεωργιάδης, Γιάννα Παννουλοπούλου, Κώστας Γκιώνης, Γιώργος Θεοδωρόπουλος, Ιφιγένεια Καλαντζή, Γιώργος Α. Λεονταρίτης, Κώστας Λιβιεράτος, Κώστας Μελάς, Δημήτρης Μόνος, Δημήτρης Μπελαντής, Μανόλης Μούστος, Μύρωνας Ξυδάκης, Δημήτρης Ουλής, Γιώργος Πατέλης, Χρήστος Πραμαντιώτης,	Γιάννης Ραχιώτης, Τριαντάφυλλος Σερμέτης, Λόλα Σκαλτσά, Νίκος Σταθόπουλος, Στάθης Σταυρόπουλος, Κώστας Στοφόρος, Γιάννης Σχίζας, Γιώργος Τσαφέρης, Δημήτρης Α. Τραυλός-Τζανετάτος	Ρίκο), Ρικάρντο Φιέρο (Αργεντινή), Κάρλο Φορμέντι (Ιταλία)	ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ: Νίκος Μάλλιαρης Τηλ.: 6945804299 E-mail: malliaris@edromos.gr
Ρεθύμνου 11, 106 82 Αθήνα Τηλ.: 210 3468282 Φαξ: 210 3468282 E-mail: info@edromos.gr www.edromos.gr		ΕΚΔΟΤΗΣ: Ρούντι Πινάλντι	ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ: Γιώργος Παπαϊωάννου	ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Κώστας Ανδριανόπουλος, Αντώνης Ανδρουλιδάκης, Λουκάς Αξελός, Απόστολος	ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Κατού Αρκονάδα (Βολιβία), Σάλεμ Μπεν Πιαχιά (Τυνισία), Χάλεντ Μπαράκāt (Παλαιστίνη), Ντέμπορα Σαντάνα (Πουέρτο	ΣΚΙΤΣΑ: Στάθης Σταυρόπουλος, Carlos Latuff (Βραζιλία), Vasco Gargalo (Πορτογαλία)	Τάνια Μήτσιου Τηλ.: 6976864058
facebook.com/DromosThsAristeras youtube.com/@edromos1 instagram.com/edromos.gr x.com/edromos		ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Νίκος Ταυρής	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Σταμάτης Μαυροειδής			ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: Δημήτρης Αρβανίτης	ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΔΙΑΣ Α.Ε. Εκτυπωτικές Επιχειρήσεις Τηλ. 210 6620788-734